

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاښد تن من مېباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم ویر زنده یک تن مېباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

محمد اسحاق برکت
ویرجینیا - امریکا
۲۱ می ۲۰۰۹

بیاید پښتو بیاموزیم

اوهم لوست

(درس هفتم)

په پښتو کې مفرد او جمع نومونه

برای تشریح درسهای پښتو نیز آن گونه که در دری معمول است، از اصطلاحات و کلمات عربی استفاده میشود. و راه دیگری سراغ نیست، زیرا تا کنون بدیل این اصطلاحات و کلمات که اکنون جزء لسانهای ما شده اند، وضع نگردیده. اگر من بعد دانشمندان گرامی زبانهای ملی ما به چنین کاری دست می یازند و کلمات و اصطلاحاتی را وضع مینمایند که در آینده بدیل وجانشین آنها گردد و آنوقت همه مستفید گردیم فیها، مگر تا (رسیدن تریاک از عراق) ما ازین کلمات و اصطلاحات استفاده خواهیم کرد.

یاد داشت:

برخی نویسندگان (اوه) یعنی هفت را بشکل (اوو) مینویسند و عدد ترتیبی آنرا هم (اووم)، تا کنون مرجعی یافت نشده که صحت یکی از آنها و یا هردو را تثبیت نماید، مگر این قلم شکل (اوه) و عددترتیبی آن (اوهم) را درست و موجه دانسته و آنرا بکار میبرد.

په پښتو کې نومونه د شمېر له رویه دوه ډوله دي :

مفرد او جمع

– مفرد یو شی یا یو نوم او جمع د هغو شیانو یا نومونو له یوه څخه زیاتو شیانو یا نومونو ته وایي. برای جمع بستن اسمهای مفرد از قواعد ذیل استفاده میشود:

۱ – د مذکر یا نارینو نومونو جمع جوړول:

برای جمع بستن نامهای مذکر که البته منظورم مفرد مذکر است، کدام قاعده خاص وجود ندارد اما به اساس آنچه در زبان گفتاری به مشاهده میرسد از پسوندهای زیر استفاده میشود:

الف - پسوند (ونه) در حالیکه حرف آخر اسم ضمه و متعاقب آن واو معروف آید: ازین قاعده بیشتر برای جمع بندی اسمهای مذکر غیر ذیروح و برخی از اعضای بدن و ندرتاً برای بعضی حیوانات نیز استفاده میشود اما به تأکید گفته میشود که این قاعده عمومیت نداشته ، قیاسیست • به مثالهای ذیل توجه فرمائید :

کتاب	کتا بونه
سرک	سرکونه
دېوال	دېوالونه
رنگ	رنگونه
خال	خالونه
لاس	لاسونه
زنگون	زنگونونه یا زنگنونه
اور مېک	اور مېگونه

لندی

مرگوتي دومره خوانان یورل
له ډېره خیاله به یې کاره وړل اور میگونه

غور	غورونه
پسه	پسونه (گوسفند و مؤنثش مېړه)
نس	نسونه

ب - پسوند (ان):

ازین پسوند اکثراً برای نامهای جاندار استفاده میشود:

هلك	هلکان
چرگ	چرگان (خروس و مؤنث آن چرگه)
لبوه	لبوان یا لبوه گان
گیدړ	گیدړان (روباه نر و مؤنث آن گیدړه است)
میر یا مېگ	میران یا مېگان (موشهای صحرایی)
مورک	مورکان (موش)

ج - پسوند (ي معروف):

تمام نامهایی که به یای (ملینه ی) ختم میشوند و حرف ماقبل آنها فتحه باشد، مذکر اند و جمع شان به یای (معروف ي) صورت میگیرد

سړی	سړي
وری	وري (گوسفند چوپه و مؤنث آن وری است)
پسرلی	پسرلي
زمری	زمري
چرگوری یا چرگونی	چرگوري یا چرگوني (چوپه مرغ)
پشونگوری	پشونگوري (چوپه پشک)
سپی	سپي
کونگری یا کوتری	کونگري یا کوتري (سگ چوپه ، گُچک)

د - نوري وروستاري (پسوند):

اکثر نامها مذکر بی قاعده جمع میگردند و برای آنها کدام قاعده خاص موجود نیست مثلاً:

- نیکه	نیکه گان
- ورور	ورونه
- ماما	ماما گان
- تیر بور	تیر برونه (اودر زاده)
- غوبان	غوبانه (گاوچران و مؤنث آن غوبنه)
- شپون	شپانه (چوپان و مؤنث آن شپنه)
- زوی	زمن یا زامن
- غرغل	غرغلان (جعل کارو غرغلی، جعلکاری)
- ترینگی یا ترینگزوی	ترینگی یا ترینگ زامن (پسرکاکا و مؤنث آن ترینگی)
- او دپته ورته ډېر نور چي دم مهال د قلم خولي ته نه راځي.

د دې لوست پاتې برخې که د خدای کره وو په اتم لوست یا درس کې وړاندې سي. تر هغه مهاله الله مومل اوښي چاري.